

**Påven Franciskus budskap vid firandet av 54:e
Världsdagen för fred
1 januari 2021**

OMSORGENS KULTUR SOM EN VÄG TILL FRED

1. Vid det nya årets gryning skulle jag vilja förmedla hjärtliga hälsningar till statschefer och regeringar, till ledare för internationella organisationer, andliga ledare och anhängare av de olika religionerna samt till människor av god vilja. Er alla önskar jag att det kommande året ska göra det möjligt för mänskligheten att gå vidare på en väg som präglas av broderskap, rättvisa och fred mellan individer, grupper, folk och nationer.

År 2020 präglades av den massiva Covid-19-hälsokrisen, som utvecklades till ett globalt fenomen som urskiljningslöst drog fram över gränserna och förvärrade de med varandra djupt interrelaterade klimat-, livsmedels-, ekonomiska och migratoriska kriserna och förorsakade mycket lidande och många umbäranden. Jag tänker särskilt på dem som förlorade familjemedlemmar och nära och kära, och på alla som förlorade sina arbeten. Jag tänker också på alla läkare och sjuksköterskor, apotekare, forskare, volontärer, kaplaner och personal på sjukhus och hälsocenter. De har gjort, och fortsätter att göra, stora uppoffringar för att vara tillgängliga för de sjuka, lindra deras lidande och rädda liv; många av dem har till och med avlidit i förloppet. Samtidigt som jag ger dem hyllning och erkännande, förnyar jag min vädjan till politiska ledare och till den privata sektorn att inte spara på några ansträngningar för att försäkra att det ges tillgång till vaccin

mot Covid-19 och till de grundläggande tekniker som behövs för att vårda de sjuka, de fattiga och de som är mest sårbara. (1)

Tragiskt nog har vi, vid sidan av dessa vittnesbörd om kärlek och solidaritet, också sett en kraftig ökning av olika former av nationalism, rasism och främlingsfientlighet, och krig och konflikter som bara för med sig död och förstörelse i sitt kölvatten.

Dessa och andra händelser som har kännetecknat mänsklighetens väg under det gångna året har lärt oss hur viktigt det är att ha omsorg om varandra och skapelsen i våra ansträngningar att bygga ett mer broderligt samhälle. Det är därför jag har valt som överskrift på detta års budskap: ”Omsorgens kultur som en väg till fred.” En omsorgens kultur som ett sätt att bekämpa en kultur som präglas av likgiltighet, slöseri och konfrontation, som är så utbredd i vår tid.

2. Gud, Skaparen, källan till vår mänskliga kallelse till omhändertagande

Många religiösa traditioner har berättelser om mänsklighetens ursprung och dess relation till Skaparen, till naturen och till medmänniskorna. I Bibeln visar första Moseboken redan från och med de första sidorna hur viktigt det är med omsorg eller beskydd i Guds plan för mänskligheten. Den framhäver relationen mellan människan (áadam) och jorden (áadamah), och mellan varandra som bröder och systrar. I Bibelns skapelseberättelse anförtror Gud ”en trädgård österut, i Eden” (1 Mos 2:8) åt Adam att ”bruka och vårda” (1 Mos 2:15). Detta innebär att göra jorden fruktbar samtidigt man skyddar den för att bibehålla dess livsunderstödjande förmåga. (2)

Verben ”bruka” och ”vårda” beskriver Adams förhållande till sitt trädgårdshem, och dessutom det förtroende Gud gav honom när han gjorde honom till husbonde och väktare över hela skapelsen.

Med Kain och Abels födelse inleds en historia som handlar om bröder och systrar, vars relationer förstås i termer av ”beskydd” även av Kain trots hans ”missförstånd”. Efter att ha dödat sin bror Abel, besvarar Kain Guds fråga genom att säga: ”Skall jag ta hand om min broder?” (1 Mosebok 4:9) (3) Liksom var och en av oss, var Kain kallad till att vara ”en som tar hand om sin broder”. ”Dessa gamla berättelser, som är fulla av symbolik, vittnar om en övertygelse som vi delar idag, att allt hör samman, och att verklig omsorg om våra liv och om vårt förhållande till naturen är intimt förknippat med broderskap, rättvisa och trohet mot andra.” (4)

3. Gud, Skaparen, en förebild för omsorg

Den heliga skrift framställer inte bara Gud som skapare, utan också som någon som bryr sig om sina skapelser, särskilt Adam, Eva och deras ättlingar. Trots förbannelsen han ådrog sig för sitt brott, fick Kain av skaparen ett skyddstecken, så att hans liv skulle skonas (1 Mosebok 4:15). Samtidigt som den okränkbara värdigheten hos en person som är skapad till Guds avbild och likhet bekräftas, var detta också ett tecken på Guds plan att bevara hans skapelses harmoni, eftersom ”fred och våld inte kan bo tillsammans.” (5)

Omsorg om skapelsen en central del i instiftandet av Sabbaten, som, förutom regleringen av tillbedjan av Gud, syftade till att återställa en social ordning och omhändertagande av de fattiga (jfr. 1 Mos 1:1-3, 3 Mos 25:4). Firandet av jubelåret vart

sjunde sabbatsår innebar en respit för marken, för slaverna och för de skuldsatta. Under detta nådens år visades omsorg om de som hade störst behov, och de gavs nya möjligheter i livet, så att det inte skulle finnas några fattiga bland folket (jfr. 2 Mos 15:4).

I den profetiska traditionen fann den bibliska förståelsen av rättvisan sitt högsta uttryck genom det sätt på vilket gemenskapen behandlar sina svagaste medlemmar. Särskilt Amos (jfr. 2:6-8, 8) och Jesaja (jfr. 58) fordrar enträget rättvisa till de fattiga, som, i sin utsatthet och maktlöshet, ropar ut och hörs av Gud, som vakar över dem (jfr. Ps 34:7, 113:7-8).

4. Omsorg i Jesu verksamhet

Jesu liv och verksamhet representerar den högsta uppenbarelsen av Faderns kärlek till mänskligheten (jfr. Joh 3:16). I Nasarets synagoga visade Jesus att han själv är den åt Herren vigde. ”Han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna ett nådens år från Herren” (Lukas 4:18.) Dessa messianska handlingar, som är kopplade till Jubelåret, är ett övertygande vittnesbörd om det uppdrag han fick av Fadern. I sin barmhärtighet drog sig Jesus, kroppsligen och andligen, till de sjuka, och helade dem; han förlät syndare och gav dem nytt liv. Jesus är den gode herden som tar hand om sina får (jfr. Joh 10:11-18; Hesekiel 34:1-31). Han är den gode samariern som böjer sig ner för att hjälpa en skadad man, förbinda hans sår och vårda honom (jfr. Lukas 10:30-37).

Vid höjdpunkten av sitt uppdrag gav Jesus det slutgiltiga beviset på sin omsorg om oss genom att offra sig själv på korset för att befria oss från syndens och dödens slaveri. Han säger till var och en av oss: ”Följ mig; gå du och gör på samma sätt” (jfr. Lukas 10:37).

5. Omsorgens kultur i livet bland Jesu efterföljare

De andliga och kroppsliga barmhärtighetsverken utgjorde kärnan i den kärlek som praktiserades i den tidiga kyrkan. Den första generationen kristna delade vad de hade, så att ingen av dem skulle lida nöd (Apg 4:34-35). De strävade efter att göra gemenskapen till ett välkomnande hem, de brydde sig om varje mänskligt behov och var beredda att ta hand om dem som led nöd allra värst. Det blev vanligt att ge frivilliga bidrag till mat åt de fattiga, begrava de döda och ge omvårdnad åt de föräldralösa, äldre och till offren för katastrofer som skeppsbrott. Under senare tider, när de kristnas generositet hade tappat sin första glöd, insisterade några kyrkofäder på att det var Guds vilja att all egendom var avsedd för det gemensamma goda. Enligt den helige Ambrosius ”hällde naturen ut alla ting för allas gemensamma användande ... och så framställdes en gemensam rättighet för alla, men girighet har gjort det till en rättighet bara för få”. (6) Efter de första århundradens förföljelser använde kyrkan sin nyfunna frihet till att inspirera samhället och dess kultur. ”Den tidens behov lockade fram nya ansträngningar i utövandet av den kristna barmhärtigheten. Historiskt har det dokumenterats oräkneliga exempel på barmhärtighetsverk i praktiken... Kyrkans arbete bland de fattiga var i stor utsträckning högt organiserat. Det uppkom många institutioner för att understödja alla mänskliga behov: sjukhus, fattighus, barnhem och härbärgen för resande...” (7)

6. Grundsatserna för kyrkans sociallära som bas för omsorgens kultur

Den ursprungliga kyrkans diakoni utvecklades till ett bultande hjärta för kyrkans sociallära tack vare kyrkofädernas reflektioner och århundraden av de många lysande trosvittnenas aktiva barmhärtighetsutövande. Denna lära erbjuds till alla människor av god vilja som ett värdefullt arvegods med principer, kriterier och förslag som kan tjäna som en omsorgens ”grammatik”: åtaganden för att bidra till varje mänsklig persons värdighet, solidaritet med de fattiga och sårbara, strävan efter det gemensamma goda och omsorg för att skydda skapelsen.

Omsorg för att främja varje persons värdighet och rättigheter

Personbegreppet, som har sitt ursprung och sin utveckling inom kristendomen, främjar en till arten fulländad mänsklig utveckling. Person betecknar alltid relation, inte individualism; det bejakar inkludering, inte exkludering, en unik och okränkbar värdighet, inte exploatering”. (8) Varje mänsklig person är ett mål i sig själv, aldrig enbart ett medel som endast värderas utifrån sin användbarhet. Personer är skapta för att leva tillsammans i familjer, gemenskaper och samhällen, där alla är jämlika i sin värdighet. De mänskliga rättigheterna härleds ur denna värdighet, det gör också mänskliga plikter, som ansvaret att välkomna och hjälpa de fattiga, de sjuka, de utstötta, var och en av våra ”grannar vare sig de befinner sig nära eller långt borta i rum och tid”. (9)

Omsorg om det gemensamma goda

Varje aspekt av det sociala, politiska och ekonomiska livet når sin fulla potential när den står till tjänst för det gemensamma goda, med andra ord, ”den totala summan av sociala omständigheter som tillåter människorna, antingen i form av grupper eller individer, att lättare och mer fullständigt uppnå sin fullbordan”. (10) Därför ska våra planer och projekt alltid ta med i beräkningen påverkan på hela den mänskliga familjen och betrakta konsekvenserna för nuvarande och kommande generationer. Covid-19-pandemin har visat oss sanningen och det tidlösa i detta faktum. Inför pandemins ansikte ”har vi insett att vi sitter i samma båt, vi är alla sköra och vilsna, men samtidigt viktiga och behövda, vi är alla kallade att ro tillsammans,” (11) eftersom ”ingen når frälsningen på egen hand” (12) och ingen stat kan ge en försäkran för sin befolknings gemensamma bästa om den förblir isolerad. (13)

Omsorg genom solidaritet

Solidaritet uttrycker på ett konkret sätt vår kärlek till andra, inte som en vag känsla, utan som en ”fast och uthållig beslutsamhet att engagera sig för det gemensamma goda”; det innebär att tala till det goda hos var och en, därför att var och en av oss, verkligen är ansvariga för alla.” (14) Solidariteten hjälper oss att betrakta andra – antingen som individer eller, bredare, som folk eller nationer – som mer än bara statistik, mer än ett medel att användas och sedan kasseras när det inte längre är användbart. Istället ska vi se varandra som grannar, följeslagare på vår resa, kallade liksom vi själva till att delta i livets festmåltid som vi alla på ett jämställt sätt är inbjudna till av Gud.

Omsorg om och skyddande av skapelsen

Encyklikan *Laudate Si'* är helt medveten om att skapelsen är sammanlänkad. Den belyser också det faktum att vi behöver lyssna till de fattigas rop och, samtidigt, till skapelsens rop. Ett ständigt och uppmärksamt lyssnande leder i sin tur till en effektiv omsorg om jorden, vårt gemensamma hem, och omsorg om våra bröder och systrar i nöd. Här skulle jag åter vilja peka på att "en känsla av djup gemenskap med den övriga naturen kan inte vara autentisk om våra hjärtan saknar ömhet, medlidande och intresse för våra medmänniskor". (15) "Fred, rättvisa och omsorg om skapelsen är tre inbördes oskiljaktigt förenade frågor, vilka inte kan åtskiljas på ett sådant sätt att de behandlas individuellt; annars skulle vi återfalla i reduktionistiska banor." (16)

7. En kompass som pekar på en gemensam väg

I en tid som domineras av en kultur präglad av slöseri, när vi står inför ökad ojämlikhet både inom och mellan nationer, (17) uppmanar jag ledare för regeringar och internationella organisationer, företagsledare, vetenskapsmän, kommunikatörer och utbildare, att ta upp dessa principer som en "kompass" som kan peka ut en gemensam riktning och försäkra oss om "en mänskligare framtid" (18) i globaliseringsprocessen. Det kommer att göra det möjligt för oss att uppskatta varje persons värde och värdighet, och att tillsammans handla solidariskt för det gemensamma goda och att ge lättnad åt de som lider av fattigdom, sjukdom, slaveri, väpnade konflikter och diskriminering. Jag ber var och en att ta denna kompass i handen och bli ett profetiskt vittne om omsorgens kultur, och arbeta för att övervinna de många sociala ojämlikheter som finns. Detta kan bara genomföras genom en vidsträckt och meningsfull medverkan från kvinnors

sida, inom familjen och i varje socialt, politiskt och institutionellt område.

Dessa sociala principers kompass, så viktig för att omsorgens kultur ska växa, pekar också på behovet av att relationer mellan nationer inspireras av broderskap, ömsesidig respekt, solidaritet och att internationell lag iakttas. I detta hänseende måste vi erkänna behovet av att försvara och främja grundläggande mänskliga rättigheter, vilka är omistliga, universella och odelbara. (19)

Det är likaså angeläget att respektera humanitära lagar, särskilt i denna tid då konflikter och krig fortsätter oavbrutet. Tragiskt nog kan många regioner och gemenskaper inte längre minnas en tid när det rådde trygghet och fred. Många städer har blivit epicentrum för osäkerhet: medborgare kämpar för att uppehålla sin normala rutin inför attacker utan åtskillnad, från sprängladdningar, artilleri eller små vapen. Barn kan inte studera. Män och kvinnor kan inte arbeta för att försörja sina familjer. Svält sprids till platser där det förut var okänt. Människor tvingas att fly, att lämna bakom sig inte bara sina hem utan också sin familjehistoria och sina kulturella rötter.

Medan sådana konflikter har flera orsaker, är resultatet alltid det samma: förstörelse och humanitära kriser. Vi behöver stanna upp och fråga oss själva vad det är som har lett vår värld till att betrakta konflikter som något normalt, och hur våra hjärtan kan bli omvända och hur vi kan förändra våra sätt att tänka till att arbeta för sann fred i solidaritet och broderskap.

Många resurser används till vapen, särskilt kärnvapen, (20) vilka istället kunde användas till viktigare prioriteringar som

att ge säkerhet åt enskilda personer, främjandet av fred och nödvändig mänsklig utveckling, fattigdomsbekämpning, och tillhandahållande av hälsovård. Globala problem som den nuvarande Covid-19-pandemin och klimatförändringarna har bara gjort dessa utmaningar tydligare. Ett så modigt beslut det skulle vara att etablera en "Global fond" från pengar som spenderas på vapen och annat militärt, för att slutligen utrota hunger och bidra till utvecklingen i de fattigaste länderna!" (21)

8. Utbildning i omsorgens kultur

Främjandet av omsorgens kultur kräver en *process för utbildning*. De sociala principernas "kompass" kan visa sig vara användbar och pålitlig i olika inbördes relaterade sammanhang. Låt mig ge några exempel:

- Att utbilda människor i omsorg börjar med *familjen*, samhällets naturliga grundval och kärna, där vi lär oss hur vi ska leva och relatera till varandra i en anda av ömsesidig respekt. Ändå behöver familjer bemyndigas att utföra detta viktiga och nödvändiga uppdrag.

- Tillsammans med familjen är *skolor och universitet* – och, i viss utsträckning, *kommunikationsmedier* – ansvariga för utbildning. (22) De är kallade att vidarebefordra ett värdesystem som är baserat på såväl erkännandet av värdigheten hos varje person, varje språklig, etnisk och religiös gruppering och alla folk, som erkännandet av fundamentala rättigheter som uppkommer ur detta erkännande. Utbildning är en av grundpelarna i ett mer rättvist och broderligt samhälle.

- Religioner i allmänhet, och religiösa *ledare* i synnerhet, kan spela en oumbärlig roll när det handlar om att föra vidare till deras anhängare, och till samhället i stort, solidariska värderingar, respekt för olikheter, och omsorg om våra bröder och systrar i nöd. Här tänker jag på de ord som uttalades av påven Paulus VI 1969 till Ugandas parlament: ”Var inte rädda för Kyrkan; hon hedrar er, hon utbildar ärliga och lojala medborgare åt er, hon underblåser inte rivalitet och splittring, hon strävar efter att främja en sund frihet, social rättvisa, och fred. Om hon överhuvudtaget har någon preferens, är det för de fattiga, för utbildning av de små och folket, för omsorg om de lidande och övergivna.” (23)

- Återigen vill jag uppmuntra alla som är involverade i offentliga verk och inrättningar och i internationella organisationer, både statliga och icke-statliga, och alla andra som på olika sätt är inblandade i utbildning och forskning, att arbeta mot en ”öppnare och mer inkluderande utbildning med tålmodigt lyssnande, konstruktiv dialog och bättre ömsesidig förståelse.” (24) Det är min förhoppning att denna vädjan, som gjorts i kontexten *Global Compact on Education*, kommer att bli allmänt erkänd och accepterad.

9. Det kan inte bli fred utan en omsorgens kultur

Omsorgens kultur nödvändiggör härmed ett gemensamt, stöttande och inkluderande åtagande för att skydda och främja allas värdighet, en vilja att visa omsorg och medlidande, att arbeta för försoning och helande, och göra framsteg när det handlar om ömsesidig respekt och acceptering. Som sådan representerar den en privilegierad väg till fred. ”På många håll i världen finns det behov av vägar till fred och av att läka öppna sår. Det behövs också fredsstiftare, män och kvinnor

som är beredda att arbeta modigt och kreativt för att initiera helandeprocesser och processer för förnyade möten”. (25)

I en tid som denna, när mänsklighetens skepp, som kastats kring av den nuvarande krisens storm, strävar fram mot en lugnare och stillare horisont, kan den mänskliga värdighetens ”roder” och de grundläggande sociala principernas ”kompass” förmå oss att tillsammans hålla oss på en säker kurs. Som kristna bör vi alltid se på Vår Fru, Havets stjärna och Hoppets Moder. Må vi arbeta tillsammans och gå fram mot kärlekens och hoppets nya horisonter, broderskapets och solidaritetens horisonter, mot ömsesidigt stöd och acceptering. Må vi aldrig falla för frestelsen att se ner på andra, särskilt de som är i störst nöd, och se bort; (26) istället, låt oss, på konkreta och praktiska sätt, dagligen sträva efter ”att skapa en gemenskap som utgörs av bröder och systrar som bejakar och har omsorg om varandra”. (27)

Från Vatikanen, 8 december 2020

Franciskus

- (1) Videobudskap vid 75:e mötet för FN:s generalförsamling, 25 September 2020.
- (2) Encyklikan *Laudato Si'* (24 Maj 2015), 67

- (3) ”Broderskap, grunden för och vägen till fred”
Budskap för 2014 års världsdag för Fred (8 december 2013), 2.
- (4) Encyklikan *Laudato Si'* (24 maj 2015), 70
- (5) Påvliga rådet för rättvisa och fred, *kompedium av kyrkans social-lära*, Nr. 488
- (6) *De Officiis*, 1, 28, 132: PL 16, 67
- (7) K BIHLMeyer-H Tüchle, *Church History, vol. 1, Westminster*, The Newman Press, 1958, pp. 373, 374
- (8) *Tal till deltagare vid en konferens som organiserades för att främja mänsklig utveckling för att markera femtioårsjubileum av Encyklikan Populorum Progressio* (Folkens utveckling) (4 april 2017)
- (9) Budskap till den tjugooandra sessionen vid konferensen om FN:s ramverk för konventionen om klimatförändringar (COP22), 10 november 2016. Cf. Interdicasterial roundtable of the holy see on integral ecology, *Journeying Towards Care for Our Common Home: Five years after Laudato Si'*, Libreria Editrice Vaticana, 31 maj 2020.
- (10) Andra Vatikankonciliet, Pastoral konstitutionen om kyrkan i den moderna världen, *Gaudium et Spes*, 26.
- (11) Extraordinär bön med anledning av pandemin, 27 mars 2020

- (12) Ibid
- (13) Cf. Encyklikan *Fratelli Tutti* (3 oktober 2020), 8; 153.
- (14) St. Johannes Paulus II, Encyklikan *Sollicitudo Rei Socialis* (30 december 1987), 38
- (15) Encyklikan *Laudato Si'* (24 maj 2015), 91
- (16) Biskopskonferens för den Dominikanska republiken, Pastoral brev *Sobre la relacion del hombre con la naturaleza* (21 januari 1987); cf. Encyklikan *Laudato Si'* (24 maj 2015), 92
- (17) Encyklikan *Fratelli Tutti* (3 oktober 2020), 125
- (18) *Ibid*, 29
- (19) Cf. *Message to participants in the international conference "Human Rights in the Contemporary World: Achievements, Omissions, Negations"* Rom, 10-11 december 2018
- (20) Cf. Budskap till FN konferensen för att förhandla om juridiskt bindande instrument för att förbjuda kärnvapen, som kan leda till total eliminering. 23 mars 2017
- (21) Videobudskap vid 2020 års Världsdag för mat (16 oktober 2020)
- (22) Cf. Benedikt XVI: Utbildning av unga människor i rättvisa och fred", budskap för 2012 års Världsdag för

fred, (8 december 2011, 2, "Övervinn likgiltighet och vinn fred", Budskap för 2016 års Världsdag för fred, (8 december 2015), 6

(23) Tal till Ugandas parlament, Kampala, 1 augusti 1969

(24) Budskap till "the Launch of the Global Compact on Education", 12 september 2019.

(25) Encyklikan *Fratelli Tutti* (3 oktober 2020), 225.

(26) Cf. Ibid., 64

(27) Ibid, 96; cf. "*Broderskap, Grunden och vägen till fred*", budskap för 2014 års Världsdag för fred (8 december 2013), 1